

Warszawa, 26.09.2023

Prof. dr hab. Paweł Marek Jakubowski
Katedra Konserwacji i Restauracji Malarstwa Ściennego
Wydział Konserwacji Restauracji Dzieł Sztuki
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr. Rolanda Roga pt. *Problematyka rozwarstwienia warstwy malarskiej*
podczas procesu przenoszenia (zdejmowania) malowidła ściennego na
przykładach transferów malowideł o skomplikowanej technologii
sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dyscyplinie sztuki
plastyczne i konserwacja dzieł sztuki w Akademii Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie

Promotor: prof. dr hab. Edward Kosakowski

Dane osobowe i dorobek naukowo-artystyczny doktoranta

Pan Roland Róg jest absolwentem XIV Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Krakowie, które ukończył w 1992 roku.

W latach 1992-1998 studiował w Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, gdzie w 1998 roku uzyskał tytuł zawodowy magistra sztuki. Praca dyplomowa wykonana pod kierunkiem profesora Edwarda Kosakowskiego pt. *Transfer współczesnego malowidła ściennego autorstwa Ottona Zitko z Galerii Potocka w Krakowie* została nagrodzona i wyróżniona w konkursie Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków.

W latach 2010-2012 był słuchaczem Międzywydziałowych Środowiskowych Studiów Doktoranckich na kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki, zakończonych otwarciem przewodu doktorskiego.

Doktorant jest w pełni profesjonalistą, doświadczonym konserwatorem dzieł sztuki, który w trakcie 25 lat pracy zawodowej wykonał ponad 100

różnorodnych realizacji konserwatorskich. Prace dotyczą konserwacji malarstwa sztalugowego i ściennego, ołtarzy i rzeźb drewnianych polichromowanych, mebli oraz detalu architektonicznego i rzeźb kamiennych. Oprócz prac stricte konserwatorskich pan Roland Róg jest autorem projektów polichromii ściennych i ich realizacji. Równolegle prowadzi badania konserwatorskie. Spektrum zainteresowań zawodowych doktoranta nie ogranicza się do jednego obszaru zagadnień, wykracza poza zakres uzyskanej specjalizacji. Warto też zwrócić uwagę na jego działalność popularyzatorską. Od ponad 8 lat, problematykę swoich dokonań konserwatorskich przedstawia regularnie na różnorodnych spotkaniach i seminariach środowiskowych, w postaci prezentacji czy referatów.

Osobiście, jako członek komisji konserwatorskiej, miałem okazję recenzować jedną z prac pana Rolanda Roga – konserwację polichromii w części foyer teatru w Starej Oranżerii na terenie Muzeum Łazienki Królewskie. I tu mogę potwierdzić, że prace były prowadzone rzetelne, z dużym pietyzmem w stosunku do oryginału.

Podsumowując stwierdzam, że dorobek zawodowy pana Rolanda Roga jest imponujący, zarówno zważywszy na jego różnorodność, jak i skalę oraz liczbę realizacji.

Ocena rozprawy doktorskiej

Dysertacja doktorska pana Rolanda Roga Składa się z dwóch tomów: pierwszy o objętości 189 stron i drugi (aneks) – 122 strony. Tekst jest uzupełniony 155 przypisami, 53 ilustracjami i 22 tabelami. W aneksie zamieszczone są karty techniczne wraz z charakterystyką użytych materiałów i odczynników oraz wyniki badań.

Dysertacja jest rezultatem profesjonalnych doświadczeń konserwatora dzieł sztuki i stanowi podsumowanie badań nad problemem rozwarstwienia warstwy malarskiej podczas zdejmowania i przenoszenia malowideł ściennych. Układ pracy ściśle oddaje tok postępowania nad opracowaniem skutecznej metody eliminacji tego zjawiska. Rozdział pierwszy stanowi analizę zagadnienia. Autor porządkuje terminologię w tym zakresie, wskazuje źródła informacji oraz

stan badań wraz z praktyką konserwatorską. W rozdziale drugim zostały opisane wybrane realizacje konserwatorskie. Dobór dokonany został pod kątem istnienia problemów wynikających ze złożonej budowy technologicznej malowideł i stanowiących zagrożenie podczas ich przenoszenia. Znalazły się tu także opisy realizacji własnych doktoranta. Trzeba podkreślić, że korzystanie ze swoich osobistych doświadczeń zawodowych jest niezmiernie ważnym aspektem w procesie prowadzenia badań konserwatorskich. Rozdział trzeci stanowią zagadnienia badawcze. Opisane zostały prowadzone badania nad podatnością tynku i warstwy malarskiej na działanie wybranych środków chemicznych oraz badania nad stopniem adhezji podłoża bezpośredniego malowideł do podłoża konstrukcyjnego.

Celem autora, o czym wspomina już we wstępie, jest po pierwsze przedstawienie problemu rozwarstwień warstw malarskich malowideł ściennych oraz uporządkowanie wiedzy w tym zakresie. Z kolei w dalszej części zaproponowanie metody usprawniającej oddzielanie malowideł ściennych od podłoża podczas przeprowadzania zabiegu transferu. Pan Roland Róg po raz pierwszy w praktyce zetknął się z problemem powstawania rozwarstwień przy przenoszeniu malowideł ściennych w trakcie swojej pracy magisterskiej. Następnie, podczas dalszej ścieżki zawodowej, miał okazję poszerzać te doświadczenia i obserwacje, co było bardzo pomocne przy formułowaniu koncepcji i wytyczaniu kierunków badań nad wspomnianymi zagadnieniami.

Pan Roland Róg przeprowadził badania i wykonał szereg testów nad modyfikacją zabiegu zdejmowania malowideł o „skomplikowanej budowie”. Pomysł usprawnienia zdejmowania malowideł polega głównie na osłabieniu podłoża mineralnego roztworem kwasu mrówkowego, octowego czy cytrynowego. Ponieważ działający na warstwy podłoża kwas może uszkodzić również polichromię, doktorant zaproponował jej zabezpieczenie poprzez powleczenie warstwy malarskiej 75% roztworem cyklododekanu w benzynie ekstrakcyjnej. Wykonane testy wykazały skuteczność takiego rozwiązania.

Jak się wydaje, przyjęta przez doktoranta metoda może być istotnym wspomoczeniem w pracach związanych ze zdejmowaniem malowideł ściennych. Wyniki przeprowadzonych badań uważam za udane jednakże sądzę, że użycie kwasów jest działaniem zbyt drastycznym, a na pewno obiektywnie kontrowersyjnym. Poza tym w całej pełni zgadzam się ze stwierdzeniem

doktoranta, że choć wynik wskazuje na potencjalną skuteczność tej metody, to wykonane badania należy traktować jedynie punkt wyjścia do dalszych poszukiwań udoskonalających zaproponowane rozwiązania. Takie spojrzenie na tę problematykę wraz ze świadomością perspektywy dalszych badań świadczy o dojrzałości w prowadzeniu pracy naukowej.

Pod względem formalnym rozprawa doktorska napisana jest poprawnym językiem z nielicznymi błędami interpunkcyjnymi. Bibliografia jest odpowiednio dobrana do poruszanego zagadnienia, a przypisy umieszczone prawidłowo. Pod względem estetycznym prezentuje się nienagannie, a dobrej jakości ilustracje obrazują omawiane zagadnienie. Jedynie zastrzeżenia mam do tabel ukazujących stratygrafię obiektów – wg mnie są zbyt mało czytelne. Oznaczenie graficzne w każdej z nich, zarówno przed jak i po konserwacji przedstawia każdą warstwę jako zachowaną w 100 procentach, co przecież jest niemożliwe. Również we wspomnianych tabelach w opisie warstw stratygraficznych widnieje ogólne, enigmatyczne określenie „zaprawa” zamiast bardziej precyzyjnego np. tynk wapienno-piaskowy, kity wapienno-piaskowe, wapienno-cementowe czy gipsowe etc. Dopiero poniżej, w szerszym opisie, pojawiają się wyjaśnienia, dotyczące przedstawionych określeń. Przyznam, że stanowi to niepotrzebne utrudnienie dla czytelnika.

Konkluzja

Chciałbym podkreślić, że przede wszystkim słowa uznania należą się autorowi za podjęcie tak trudnego i mało zbadanego tematu. Po przeanalizowaniu wszystkich dostarczonych materiałów do zrecenzowania pracy doktorskiej stwierdzam, że rozprawa uwzględnia aktualny poziom nauki i literaturę przedmiotu oraz, że wraz dorobkiem i doświadczeniem zawodowym spełnia wymogi, określone w przepisach prawnych w szczególności zawarte w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017., poz. 1789 z późn. zm.) oraz rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku. Wnoszę zatem o dopuszczenie pana mgr. Rolanda Roga do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Roland Rogo